

משפטים

Parashat Mishpatim The Unique Jewish Judicial Structure Rabbi Shai Finkelstein

שמות פרק כ פסוקים כ-כג

לא תעשו אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם: מזבח אדמה תעשה-לי וזבחתי עליו את-עלת'יך ואת-שלמ'יך את-צאנה ואת-בקרך בכל-המקום אשר אזכיר את-שמי אבוא אליך וברכת'יך: ואם-מזבח אבנים תעשה-לי לא-תבנה אתהו גזית פי חרבה הנפת עליה ותחללה: ולא-תעלה במעלת על-מזבחי אשר לא-תגלה ערותך עליו.

שמות פרק כא פסוק א

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

רש"י שמות פרק כא פסוק א

ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר: אלה, פסל את הראשונים, ואלה, מוסף על הראשונים. מה הראשונים מסיני, אף אילו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח? לומר: שתשים סנהדרי אצל המקדש. אשר תשים לפניהם - אמר לו הקב"ה למשה: לא תעלה על דעתך לומר: אשנה להם הפרק שנים שלשה פעמים, עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו. לכך נאמר: אשר תשים לפניהם - כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם.

רבינו אברהם בן הרמב"ם בפרושו לספר שמות פרק כא פסוק א

אלה המשפטים - (וא"ו) החיבור בואלה (חוזרת) אל הפרשה שקדמה שנאמר בה ויאמר ה' אל משה כה תאמר וג'; אחר השלמת עשרת הדברים ופסיקת הקול ומאמרו יתעלה שמעתי את קול דברי העם וג' לך אמר להם וג' ואתה פה עמד כמו שביאר במשנה תורה וגשתו (של משה) ע"ה לקבל מה שיצטוו כמו שביאר בסוף הפרשה שקדמה ומשה נגש אל הערפל וג', נשלח (משה) ע"ה להדגיש את האזהרה על עבודה זרה (במאמר) לא תעשון אתי וג' כי היא העיקר בתורה כמו שביארו המעתיקים ז"ל כל הכופר בעבודה זרה מודה בכל התורה כולה ו[להדגיש את הצווי על] עקרי העבודה (במאמר) מזבח אדמה... לרמז שהמשפטים והיושר ומניעת הרשעה והחמס רצויים לפניו יתעלה יותר מן הקרבנות כמו שאמר שלמה עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח.

רמב"ן שמות פרק כא פסוק א

ואלה המשפטים - כנגד לא תחמוד, כי אם לא ידע האדם משפט הבית או השדה ושאר הממון יחשוב שהוא שלו ויחמדהו ויקחהו לעצמו. לפיכך אמר: תשים לפניהם - משפטים ישרים ינהיגו אותם ביניהם, ולא יחמדו מה שאינו שלהם מן הדין.

רש"י הירש בפרושו לספר שמות פרק כא פסוקים א-ט

ואלה המשפטים - בפסוקים הקודמים דיבר הכתוב על בניית המזבח, הנותנת ביטוי סמלי לעיקרון בסיסי: כל יחסינו עם ה' יש להבינם כדבר המעניק בסיס איתן ובלתי מעורער לבניית חברה ברוח הצדק והאנושיות ["כי חרבך הנפת עלה ותחללה"], ולחיזוק כל יחיד ויחיד ברוח המוסריות הטהורה ["אשר לא תגלה ערותך עליו"]. אל העיקרון הזה מקשרת וי"ו החיבור את "המשפטים", אותם חוקים אשר יכוננו את בניית החברה היהודית על בסיס הצדק והאנושיות. על ידי כך תורחק החרב, היינו האלימות והאכזריות, מחברת המדינה היהודית, ורק אז תהיה חברה זו ראויה להקים מזבח לה' בקרבה. לכן קודמים "המשפטים" לבניין המשכן. לאחר מכן, בספר ויקרא, באים החוקים המוקדשים להרחקת כל גילוי ערוה במובנו הרחב, ולשליטה ולריסון בבהמיות האדם המעכבת את ה"עלייה למרומי המזבח"; הווי אומר: החוקים המוקדשים להשלמת היחיד על ידי עקרון המוסריות ה...

הנצי"ב שמות פרק כא פסוק א

ואלה המשפטים - באשר הזכיר (לעיל כ, כא) "אבוא אליך וברכתיך" הבא ע"י קרבנות, הסמיך לזה המשפטים, דהנהגת המשפטים מביאה ברכה לעולם...

רד"צ הופמן בפרושו לספר שמות פרק כא פסוק א

אחרי שציווה ה' חמש מצוות העוסקות בכבוד שמים, באות כאן מצוות התואמות את הלוח השני של עשרת הדברות, אלה שעניינן הוא להסדיר את היחסים בין אדם לחברו, היחסים האזרחיים-חברתיים, שמטרתם להבטיח את סדרי החברה ואת סדרי המדינה גם יחד הם המשפטים. ונשאלת השאלה, מדוע זה בא כאן פירוט המשפטים אחר עיקרי המצוות העוסקות בכבוד שמים? כלום אין משפטים אלה המובנים היטב לשכל האנושי - מיותרים הם? והרי אפשר היה להניח את חיבורם של משפטים אלה לחכמתם של בני-אנוש! מדוע לא הועמדו בראש מצוות אחרות, מאלה "שהשטן ואומות העולם משיבין עליהן", שמשיגים עליהן מכל צד, ויהיה בכך כדי להחדיר בלבנו את חשיבותן? אין זה אלא ללמדנו, לקח חשוב - בזה אומר לנו הקב"ה שטעות גדולה תהיה לחשוב שהמדינה והחברה האנושית יכולות להתקיים בלעדי ה', שחוקי אנוש וסדרי-אדם מסוגלים לייסד מדינה ולקיימה לאורך ימים.